Agenda - Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon, a Chysylltiadau Rhyngwladol

Lleoliad:

Ystafell Bwyllgora 4, Tŷ Hywel

Dyddiad: Dydd Mercher, 15 Chwefror 2023

Amser: 09.30

I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:

Lleu Williams

Clerc y Pwyllgor

0300 200 6565

SeneddDiwylliant@senedd.cymru

Cofrestru cyn y cyfarfod

(09.15-09.30)

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(09.30)

2 Cyhuddiadau yn ymwneud ag Undeb Rygbi Cymru: Sesiwn dystiolaeth gyda Chwaraeon Cymru

(09.30-10.30) (Tudalennau 1 - 22)

Tanni Grey-Thompson, Cadeirydd

Brian Davies, Prif Swyddog Gweithredol Dros Dro

Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil

Llythyr gan Undeb Rygbi Cymru gyda gwybodaeth ychwanegol yn dilyn y sesiwn dystiolaeth ar 2 Chwefror

Gwybodaeth ychwanegol gan Undeb Rygbi Cymru yn dilyn y sesiwn dystiolaeth ar 2 Chwefror

3 Papurau i'w nodi

(10.30)

3.1 Llythyr gan Criced Cymru at Gadeirydd y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol ynghylch y honiadau'n ymwneud ag Undeb Rygbi Cymru

(Tudalen 23)

Senedd Cymru
Welsh Parliament

4 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod hwn

(10.30)

5 Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg: Trafod tystiolaeth ysgrifenedig ychwanegol

(10.30-11.30) (Tudalennau 24 - 96)

Goblygiadau data'r Cyfrifiad ar gyfer y fframwaith deddfwriaethol sy'n cefnogi

ymatebion i'r ymgynghoriad ar Ddarpariaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg

Crynodeb Ymgysylltu

Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil

Gwybodaeth ar gyllid cyfalaf ar gyfer addysg

Adroddiad drafft

6 Ôl-drafodaeth breifat

(11.30-12.15) (Tudalennau 97 - 98)

Papur trafod

7 Craffu ar waith y Gweinidogion: Trafod yr ohebiaeth ddrafft

(12.15-12.30) (Tudalennau 99 - 106)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Chair of the Welsh Rugby Union Independent Review Panel announced

The Rt Hon Dame Anne Rafferty DBE PC has been appointed as Chair of the Welsh Rugby Union Independent Review Panel.

Dame Anne Rafferty is a former Court of Appeal judge.

Sport Resolutions UK nominated a Chair and this was endorsed by the Commissioning Advisory Group, comprised of Sport Wales and the WRU. A third independent member is to join this Group.

The Chair has finalised the Terms of Reference for the Review. Which are below.

This will then be followed by the appointment of additional panel members with suitable skills and experience to the Independent Review Panel, to be appointed next week.

Further information and availability of interview with Dame Anne and the panel will be announced, as and when it is available.

MORE INFORMATION:

The Rt Hon Dame Anne Rafferty DBE PC was called to the Bar in 1973 by Gray's Inn and took Silk in 1990. She became a Recorder in 1991 and in 1995 was the first woman to chair the Criminal Bar Association. After becoming a Deputy High Court Judge in 1996, in 2000 she was appointed a High Court Judge, sitting in the Queen's Bench Division. In 2011, Dame Anne was appointed a Lord Justice of Appeal and Privy Counsellor. She retired from the Bench in July 2020. In March 2021 Highgate School's Governing Body invited her to lead an independent review into alleged sexual abuse and harassment, which she completed in January 2022. In July 2022 Dame Anne was appointed by the Secretary of State for Defence to conduct individual fatality investigations assigned to her from time to time, with her agreement, by the Ministry of Defence.

Terms of Reference of the Welsh Rugby Union Independent Review

1. Introduction

In January 2023, a BBC Wales Investigates programme raised questions of sexism, misogyny, homophobia, and racism within the Welsh Rugby Union ('WRU').

In view of the seriousness of the allegations and the wider public interest in the culture and integrity of the organisation, the WRU determined an independent review essential. The review will investigate the allegations relating to the culture to understand what if anything should change within the WRU to ensure the organisation is inclusive, open to change and reflects the values of today. The WRU intends to publish the report's findings and any recommendations in full.

Sport Wales has advised the WRU on the appointment of an independent body to lead the review. The WRU has commissioned the Independent Review (the "Review") through Sport Resolutions on the advice of Sport Wales. Sport Resolutions is a UK based independent, not for profit sport-specialist provider of dispute resolutions and investigation services.

Sport Resolutions will appoint an independent review panel and will administer the Review.

A Commissioning Advisory Group will be established to support the Review, comprising a representative from the WRU and Sport Wales, with a third independent member nominated by Sport Resolutions.

The WRU has previously commissioned a review of the women's game in Wales (2021), a

governance report (2022) and a review of equality standards (2022). These reports will be provided to the Independent Review Panel.

2. Role of the Independent Review

The role of the Independent Review Panel is to investigate the allegations of sexism, misogyny, homophobia and racism and to understand how the WRU can be open to change so as to ensure that the highest standards are identified and upheld.

3. Roles and Responsibilities

Independent Review Panel ('The Panel')
The Panel will be chaired by the Rt Hon Dame Anne Rafferty DBE PC, selected for her qualifications, expertise, and independence.
The Chair will ensure the Review operates to the agreed Terms of Reference and will produce for the Commissioning Body a final report outlining findings and recommendations. The Chair will also report progress to the WRU and the Commissioning Advisory Group on a monthly basis.
Other members of the Panel are to be nominated by Sport Resolutions and confirmed and appointed by the Chair based upon their relevant qualifications and expertise. Where it deems appropriate, the Panel might occasionally co-opt on to the panel or commission expert advice or assistance.
The Panel will be entitled to determine its own procedure.

Commissioning Body
The WRU is the Commissioning Body and will fully co-operate with the Independent Review, providing all information and access required by the Panel. The WRU will implement all recommendations from the report.

Commissioning Advisory Group
The Commissioning Advisory Group is comprised of representatives from the WRU, Sport Wales and a third independent member nominated by Sport Resolutions. The Group has advised on the make-up and remit of the Independent Review Panel and has an ongoing role to monitor progress and consider the Terms of Reference in response to emerging findings of the Panel.

4. Scope

The Review will report on the organisational culture and behaviour within the WRU.
The Review will consider the period from 2017 to the present day but emerging evidence might prompt the Chair to adapt the timeframe.
The terms of reference of the Review are:

- The culture within the WRU
- The actions and behaviour of leadership [at all levels] within the WRU
- The extent to which employees feel able to voice concerns or to challenge inappropriate and discriminatory language and behaviour
- The effectiveness of the WRU's Whistleblowing Policy and Procedures
- WRU's actions in response to individual complaints set out in the BBC Wales Investigates programme of 23 January 2023.

The Review will consider the recommendations and findings from previous reviews to the extent that they inform the investigation but will not duplicate work previously done.

5. Review Process

The Independent Review Panel will gather evidence in relation to culture and behaviour within the WRU. It expects to conduct interviews, collate written submissions, and gather other relevant evidence.

6. Timing

The independent review will commence on 13 February 2023.

7. Findings and Recommendations

The Panel will provide a detailed report on its findings and any recommendations to the WRU. **The WRU is committed to publishing in full the findings and recommendations.**

8. Costs

The cost of this investigation shall be met by the WRU.

9. Means of Communication with the Panel

The WRU wishes to encourage all individuals who wish to contribute to engage with the Review. A dedicated email address of wru@sportresolutions.com will give direct access to the Sport Resolutions administrative team.

CRICED CYMRU
CRICKET WALES

Cricket Wales
Sophia Gardens Stadium
Cardiff, CF11 9XR

t: 029 2041 9341
e: info@cricketwales.org.uk
cricketwales.org.uk

3rd February 2023

Annwyl Gydweithwyr

Further to the meeting of the Culture, Communications, Welsh Language, Sport and International Relations Committee meeting yesterday, 2nd February 2023, and in particular the comment of Mr Jason Thomas regarding the need for all sports to ensure that they are reflecting on the issues being actively discussed in the Senedd and the media currently, I wanted to take the opportunity to write to you to detail Cricket Wales' position, which I hope you will find valuable.

I would also like to contemporaneously extend an open invitation to meet with you, at your convenience should you wish to, to discuss any matters pertaining to our Governance and our commitment to positive culture and values, and creating the best environment, in our organisation and our wider sport, in order for ***everyone*** to flourish.

I am, and remain, both professionally and personally committed to inclusive culture and equity of opportunity; Recent reports and evidence of sporting bodies' unacceptable treatment of, and insufficient service to, under-represented, diverse and/or minority groups have affected me deeply.

Cricket Wales itself, I am proud to say, can evidence a long-standing to commitment to Diversity and Inclusion, numerous accreditations, action plans and positive interventions, which we have endeavoured to summarise on our website; Equity Diversity Inclusion| Cricket Wales.

In addition to complying with Sport Wales' Governance & Leadership Framework, as a condition of our funding contract with the England & Wales Cricket Board (ECB), we must also comply with a detailed 'County Governance framework'. This is scrutinised by the ECB annually, alongside several other key corporate and cricket standards. Our next review with the ECB is scheduled for 21st February 2023 and I would be more than happy to share their report on us with you when it is returned.

You may well also be aware that the ECB voluntarily set up the Independent Commission for Equity in Cricket in 2021, to examine issues of race, gender and class and make a series of recommendations on how cricket can become the most inclusive sport possible. The Commission is due to report its findings shortly.

There will, no doubt, be a number of learnings in the report for the whole of cricket across England & Wales, and the constituent bodies and participants who make up our game. I will ensure you receive a copy of the report and Cricket Wales' response to it, in the most timely manner possible, once the report is published.

My own position is very clear; while I am proud of the positive progress and interventions we have made, including significantly diversifying our playing base, and implementing a balanced Board, with independent representation and a mix of backgrounds, experiences and lenses, Cricket Wales' work to ensure the highest standards of governance are embedded throughout our game continues apace, and *will never be complete*. We will always seek to identify and implement best practice and principles and learn from others in respect of where we can go further, faster.

I remain at your absolute disposal at any time, to meet and discuss any detail you might require regarding our approach, activities and ongoing endeavours to lead and continually improve in this area.

Yours sincerely

Leshia C S Hawkins

Leshia Hawkins
Prif Weithredwr / Chief Executive Officer
Criced Cymru / Cricket Wales

Cricket Wales Limited. Company Reg No 5140182. Registered in England & Wales

Senedd Cymru
Tîm Ymgysylltu â Dinasyddion

Crynodeb Ymgysylltu
CYSGA

Hydref 2022

1. Cefndir

1. Mae'r Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon, a Chysylltiadau Rhyngwladol a'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yn cynnal ymchwiliad ar y cyd i Gynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg i weld a ydynt yn sicrhau'r buddion a fwriedir.

2. Mae'r Pwyllgor yn archwilio sut mae'r fframwaith statudol - a sefydlwyd i hyrwyddo cynllunio a datblygu addysg cyfrwng Cymraeg - yn gweithio.

3. I gefnogi gwaith y Pwyllgor mi rhedodd y Tîm Ymgysylltu grwp ffocws gyda nifer o gynrychiolwyr fforymau 'CYSGA' lleol.

2. Cyfranogwyr a Methodoleg

4. Cynhaliwyd y sesiwn ar-lein (Microsoft Teams) er mwyn i gyfranogwyr o bob rhan o'r wlad gallu gymryd rhan.

5. Nodau allweddol y grwpiau ffocws oedd edrych ar ddeall y lefel o fewnbwn a dylanwad mae'r fforymau yn ei gael ar ddatblygiad y CYSGA

6. Mi roedd y grŵp ffocws yn cynnwys cyfranogwyr o Powys, Conwy, Wrecsam a Blaenau Gwent.

7. Gofynnwyd y cwestiynau isod i'r cyfranogwyr er mwyn ysgogi trafodaeth a chanfod y manylion.

.

3. Prif themâu

8. Yn ystod y trafodaeth mi ddaeth ambell i themau allweddol i'r amlwg. Roedd rhain yn cynnwys:

- Gormod o fforymau lleol gwahanol.
- Pwyslais ar addysg cynradd a dim digon ar addysg uwchradd.
- Dim digon o ddealltwriaeth ar lefel wleidyddol.
- Pethau ddim yn newid yn digon sydyn.

4. Cwestiynau a Dyfyniadau:

Cwestiwn 1:

Pa lefel o fewnbwn a dylanwad mae'r fforymau yn ei gael ar ddatblygiad y WESP a sut math o wybodaeth a ddefnyddir ganddynt – ee. data, tystiolaeth ansoddol ayb?

9. Roedd llawer o sgwrsio ynglŷn a'r nifer o fforymau, gyda pob cyfranogwr yn cytuno fod yna ormod o fforymau ac dim digon o weithredu.

> Mae nifer o fforymau llai sydd yn arwain at y fforwm CYSGA. Mae'r fforymau yn gyfle i bobl o'r ochr strategol weithio yn agos efo pobl ar lawr dosbarth. Mae rhad mi ddweud fod teimlad fod ormod o fforymau.

> Mae'r fforwm yn cwrdd pob hanner tymor ac yn cynnwys swyddogion y sir / penaethiaid ysgol ac yn y blaen. Dydi Powys ddim yn hanesyddol wedi bod y gorau mewn addysg Gymraeg ac dwi dal ddim yn siŵr pa fath o ddylanwad mae'r fforymau yn ei gael i ddweud y gwir.

> Dwi ddim yn siŵr os ydi'r balans yn iawn rhwng y mudiadau. Mae'r naratif o'r oed cynradd etc yn dda iawn ond dwi ddim yn siŵr os ydi'r naratif mor dda

efo oed uwchradd. Angen cael balans gwell rhwng ormod o fforymau ac efallai ddim digon o weithredu.

Mae CYSGA llawn a llawer o is fforymau, mae yn gallu mynd yn drwm gyda cyfarfodydd ac mae yn gallu bod yn rhwystredig gan bod rhai sefydliadau ddim yn troi fyny ac dim yn rhoi digon o mewnbwn.

Yn Sir Ddinbych mae na ychydig o 'identity crisis' a mae gormod o fforymau yn sicr. Yn anffodus mae cam-ddefnydd o'r gair 'fforwm iaith' ar lefel genedlaethol ac ar lefel lleol. Roeddwn yn ceisio cael arweiniad gan swyddogion Llywodraeth Cymru dros y cyfnod COVID ac roedd pawb yn cytuno fod angen ail strwythuro y fforymau ond mae dal llawer o waith i'w wneud. Mae angen grwp ymbarél strategol CYSGA yn fy marn i.

Cwestiwn 2:

Sut mae'r awdurdod lleol yn ymwneud ac yn ymgysylltu â'r fforymau, a sut gellir gwella hyn?

10. Roedd ambell i gyfranogwr yn glir fod gwaith da yn digwydd yn rhannau o Gymru ac fod posibilrwydd i rhannu arfer gorau.

11. Roedd hefyd poeni nad oedd y cyfranogwyr cywir yn cymryd rhan yn y fforymau.

Mae'r 4 awdurdod yn fan hyn yn gweithio yn agos at ei gilydd. Dwi ar fforymau gwahanol ac yn mynychu fforwm iaith. Mae hyn i gyd yn bwydo fewn at y CYSGA.

Mae angen fwy o 'input' gan yr ochr addysg. Mae swyddog cymunedol ar y fforwm iaith ond dyna ni. Mae'r cynghorwyr yn aml yn eistedd ar fyrddau ysgolion hefyd ac mae hi yn bwysig ofnadwy ei bod yn deall be ydi pwysigrwydd y gwaith. Mae nhw yna i herio a cydweithio efo penaethiaid, mae nifer o haenau gwahanol ond mae cynghorwyr yn greiddiol i hynny.

Da ni yn edrych ar Môn/Caerfyrddin sydd yn gwneud pethau yn fwy strategol o lawer. Dwi ddim yn siŵr fod y cynrychiolwyr cywir ar y fforymau iaith, ond neith hyn ddim newid tan mae pobl yn gweld gwerth y fforwm iaith.

Mae camddealltwriaeth mawr bod plant sydd yn mynd i Ysgol cyfrwng Saesneg yn ddwyieithog – dydi hynny ddim yn gywir and dydi pobl allan yn y gymuned (rhieni) ddim yn deall hyn.

> Mae gormod o fforymau, ac mae yn angen cadw trac. Mae yr awdurdod lleol yn gwrando, ond dydw'i ddim yn siŵr faint i fod yn onest. O rhan fforwm CYSGA mae tîm o swyddogion addysg sydd yn gefnogol iawn – y problem ydi'r un gwleidyddol. Dydi'r pobl sydd efo grym i wneud gwahaniaeth ddim efo'r dealltwriaeth, dyna ydi'r gwendid a dyna ydi'r her. Mae'r lefel dealltwriaeth yn eithaf pathetic i ddweud y gwir.

Cwestiwn 3:

Beth yw rôl y fforymau wrth fonitro a sicrhau atebolrwydd wrth i'r cynllun gael ei weithredu?

12. Roedd nifer o'r cyfranogwyr yn cytuno fod pethau yn symud yn araf iawn ac mewn rhai ardaloedd nid oedd pethau wedi newid ers amser maith.

13. Roedd pawb yn gefnogol o rôl y fforymau ond hefyd yn pryderu ynglŷn ar ffyrdd yr oedd y strategaeth yn cael ei weithredu.

> O ran atebolrwydd – mae tymor byr yn un peth. Fy mhryder i gyda CYSGA yn gyffredinol yw does dim llawer yn newid, mae cysga rwan bron iawn frawddeg i frawddeg yr un peth ar CYSGA deng mlynedd yn ol. Mae rhaid sicrhau ei fod yn fwy na dim ond eiriau ar bapur.

> Mae pryder ynglŷn a capasati rhai o'r sefydliadau i allu cymryd ran mewn nifer o bwyllgorau gwahanol ond mae'n pwysig cael y mewnbwn. Mae wir eisiau meddwl ar pwy sydd yn y gymuned sydd yn siarad efo rhieni ifanc ac yn rhoi yr cyngor iddynt.

> Mae lle i bawb herio a symud pethau ymlaen. Mae'n wir fod dim llawer wedi newid ers blynyddoedd. Mae pethau yn symud ond mae rhaid i'r adran addysg gyrru yr agenda. Mae pethau fel angen cyllideb, edrych ar risg etc yn gorfod cael ei codi yn fwy fuan. Ydi'r cyllidebau yn eistedd yn y lle iawn? Mae angen tynhau'r monitro ac cael fwy o gadw trefn ar bethau.

> Mae eisiau targedu y cylchoedd meithrin yn y rhan cyntaf – yn y CYSGA ni mae yn dweud fod rhieni yn osgoi cyfrwng Cymraeg oherwydd poeni am addysg uwchradd. Da ni yn colli rhieni a plant oherwydd y poeni am y long term. Mae 97/98% o rhieni gyda dim Cymraeg, mae yn grêt ei fod nhw eisiau

gyrru ei plant at ysgol cynradd Cymraeg – ond mae angen gweithredu. Mae yn wir fod y CYSGA yn tebyg iawn I'r un 10 mlynedd yn ôl.

Does dim pwynt cael strategaeth da ar bapur os ydynt ddim yn cael ei gweithredu

Cwestiwn 4

Yn eich barn chi sut gall rôl y fforymau gael ei wella er mwyn sicrhau ansawdd a safon y cynlluniau strategol?

14. Eto mi roedd yn glir fod y cyfranogwyr yn rhwystredig fod ormod o fforymau. Roedd hefyd cryn dipyn o sgwrsio ynglŷn a rôl cynghorwyr lleol yn y broses, gyda ambell i gyfranogwr yn pwysleisio yr angen ir awdurdodau lleol fod yn fwy clir gyda'i llwybrau strategol.

15. Roedd nifer yn cytuno fod angen gwneud yn siŵr fod y fforymau yn cael ei mynychu gan y pobl/sefydliadau cywir.

16. Mi roedd pawb yn cytuno fod cael cynllun 10 mlynedd yn bositif.

Dwi yn teimlo fod gormod o is bwyllgorau yn bwydo mewn i'r prif fforwm. Yn y gorffennol roedd gwaith rhain yn mynd dipyn bach yn ofer – roedd tipyn o waith yn cael ei wneud ond doeddent ddim yn cael ei bwydo mewn i'r prif fforwm. Mae angen gwneud yn fawr o ymdrech y partneriaid.

Gaeth sesiwn iaith i gynghorwyr ei gynnig ond cafodd ei canslo oherwydd doedd dim 'take up'. Ddylai fod cynghorwyr yn gorfod cael ei orfodi mynd ar y sesiynau yma heb os ac oni bai.

Un o'r pethau efo'r CYSGA yw fod angen cryfhau yr amserlen gweithredu ac dim gadael pethau yn pen agored, mae angen amserlen clir o weithredu. Dydi'r CYSGA heb yr un grym yn strwythurau'r cyngor – trwy newid hynny fydd yn haws cadw pwysau ar y cabinet.

Mae cynghorwyr yn cael hyfforddiant ar bob math o bethau ond dim hyfforddiant ar ymwybyddiaeth iaith o gwbl. Mae hwn yn ddiffyg

cenedlaethol. Ddylai bod pob cynghorwr sir yn gorfod mynd ar weithdy ymwybyddiaeth iaith – dyna ydi'r ffordd i symud pethau ymlaen.

Mae angen codi statws y Gymraeg ar bob lefel, yn cynnwys llywodraethwyr. O ran y fforymau, dwi yn falch ei fod yn gynllun 10 mlynedd rwan yn lle 3. Ein bwriad ni yw cylchdroi ar y fforwm – mae tuedd na yr un penaethiaid sydd yn cael y cyfle, mae gan pennaeth waith ei hunain. Mae angen cael mewnbwn gan penaethiaid eraill i fewn.

Yr un penaethiaid sydd yn mynychu y rhan fwyaf o sesiynau Cymraeg. Fel ysgol da ni ddim yn gallu cyfrannu lot mwy. Mae angen fod yn fwy holistic a cael mwy o cefnogaeth. Os oes angen 1 miliwn o siaradwyr Cymreig erbyn 2050 mae angen i ni siapo fyny chydi neu fydda ni ar ei ôl hi. Fydd cynllun 10 mlynedd yn rhoi bach fwy o sgôp i baratoi pethau.

Mae angen ein mewnbwn ni fel Menter iaith rywsut gallu cael ei adnabod gan Llywodraeth Cymru. Yn sicr ar y gwaith strategol y gallem ei wneud, ond does gennym dim amser. Ni sydd yn nabod y pobl go iawn ac yn dallt y gwahaniaethau mewn cymunedau. Does dim 'mesur' ar gael – mae angen rhyw cydnabyddiaeth (ariannol efallai) i'r menter a grwpiau fel ni gan yr Llywodraeth er mwyn ychwanegu fwy at y broses.

Dwi yn teimlo fod angen cyfeiriad clir, mi ddylen ni herio y cynghorau sir os ydi'r llwybrau strategol ddim yn glir. Rôl yr ysgolion yw darparu'r addysg. Ar y funud mae pwysau ar ysgolion i greu galw sydd ddim yn deg. Job y gwaith strategol ydi creu y galw ac mae rhaid i hyn wella.

Cwestiwn 5

Beth yw'r prif heriau wrth ddatblygu cynlluniau strategol yn lleol – ee. pa rwystrau sy'n bodoli ac oes diffyg gweledigaeth neu ewyllys gwleidyddol?

17. Roedd pwyslais fod pethau yn gweithio yn dda mewn addysg cynradd ond bod diffyg gweledigaeth yn achosi problemau mewn addysg uwchradd. Roedd hefyd ddadlau ynglŷn ac ystyr y termau dwyieithog/ dwy ffrwd, yn enwedig can fod hyn yn gallu creu penbleth i rhieni.

18. Roedd pryder ynglŷn ar ffaith fod polisi cludiant rhai ardaloedd yn meddwl fod plant yn methu allan ar addysg Gymraeg. Yn ogystal a hun roedd hefyd pryder ynglŷn a beth oedd prif nod y CYSGA – adlewyrchiad o beth sydd angen digwydd i gefnogi'r iaith neu dim ond offeryn gwleidyddol mewn ardal.

> Cwestiwn sylfaenol i fi yw ydi'r CYSGA yn adlewyrchiad o beth sydd yn digwydd yn y Gymraeg neu ydi o yn ateb i'r realiti gwleidyddol yn yr ardal? Os na'r Gymraeg sydd yn gyntaf yr ateb yw, mae angen ysgol Gymraeg uwchradd newydd yn Mhowys. Ond yn wleidyddol mi fydda y nifer yn dweud ad yw hyn yn yr ardal iawn cywir. Beth yw'r man dechrau? Dyna yw'r cwestiwn. Yn fy marn i mae'r ochr wleidyddol yn cymryd blaenoriaeth

> Dwi ddim yn gweld gweledigaeth yn Mhowys, mae twf mawr yma mewn cylch meithrin ac Ysgol Cynradd ond wedyn mae problem mawr pan mae criw swmpus yn symud ymlaen i ysgol Saesneg a colli'r Gymraeg. Neu mae nhw yn symud ymlaen i ysgol dwy ffrwd (dyna sydd ar gael yng Ngogledd Powys) ac eto ddim yn cael yr un lefel o Cymreictod yn yr Ysgol.

> Mae yn amlwg fod angen system yn ei le sydd yn ffocysu ar y Gymraeg ac dim gwleidyddiaeth. Yn y CYSGA mae yn dweud 'gwella mynediad ar gyfer pob cyfnod allweddol' – wel dydi hynny ddim yn wir, mae angen i ni edrych ar y dyfodol yn go gyflym.

> Mae addysg uwchradd yn broblem yn Conwy hefyd . Mae angen i ni - ac dwi yn siŵr fod hyn yn broblem ar hyd Cymru - wneud yn siŵr os yr ydym yn cynyddu darpariaeth cynradd, fod angen blaen cynllunio ar gyfer darpariaeth uwchradd. Mae rhaid fod yn ofalus pan blaen cynllunio, mae problem staffio yn yr uwchradd hefyd ac dwi yn credo fod hyn yn broblem cenedlaethol.

> Mae agwedd a awydd yr arweinwyr y cynghorau yn bwysig iawn. Da ni yn dioddef o diffyg awydd gweld datblygiadau y Gymraeg yn y gorffennol. Mae newid positif wedi bod yn ddiweddar yn yr arweinyddiaeth ond mae lot o amser i wneud fyny

> Yn Wrecsam dydi'r cyngor ddim yn talu cludiant felly mae Morgan Llwyd wedi colli rhifau oherwydd fod y colegau lleol yn gallu talu cludiant. Ddim yn siŵr pam mae hyn yn digwydd, oherwydd mae yn erbyn ei safonau. Yn Fflint

– dydi niferoedd heb codi ers 20 mlynedd, felly mae rhaid gofyn pam? Oes digon o weledigaeth? Oes digon o uchelgais?

Un her/trafodaeth efo ni ydi cam ddehongliadau o beth ydi dwyieithog / dwy ffrwd, mae yn achosi problem efo rhieni ac mae yn rhywbeth sydd angen ei sortio ar lefel cenedlaethol.

Mewn ardal fel ni efo un ysgol Gymraeg, mae polisi trafnidiaeth yn gallu gorfodi plentyn i fynd I ysgol arall. Dydi'r polisi trafnidiaeth ddim yn edrych ar addysg llawn y plentyn – gan bod yr addysg Gymraeg yn stopio yn BL 10.

Mae faint o Gymraeg sydd ar gael yn yr ysgol dwy ffrwd yn achosi pryder ynglŷn a twf y Gymraeg yn y pen draw. Beth sydd yn digwydd ydi mae ysgolion cynradd categori 1 yn gyrru ei plant ymlaen i'r ffrwd Saesneg neu ddim yn cael ei annog i dewis y ffrwd Cymraeg oherwydd fod y dewis pynciau ddim yna. Mae'r darlun yn gymhleth ac cymysg.

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Yn rhinwedd paragraff(au) ix o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eitem 7

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon